

1987

Arvoisat juhlavieraat, hyvät veteraanisisaret ja -veljet.

Vietämme tänään ensimmäistä virallista Kansallista Veteraanien Päivää. Täksi päiväksi valtiovalta on valinnut Lapin sodan päättymisen vuosipäivän huhtikuun 27. v/45. Päivän vietto vie ajatukset takaisin kuluneisiin sodan vuosiin, tapahtumiin ja tunnelmiin silloin, mutta myöskin sotaveteraaniemme tämän päivän ja huomisen kysymyksiin.

Päivälleen 42 vuotta sitten kohotettiin Suomen lippu salkoon kolmen valtakunnan rajapyykillä Lapin käsivarressa merkiksi siitä, että suomalainen sotilas oli täyttänyt velvollisuutensa myös tuossa kriittisessä vaiheessa, kun taistelu Neuvostoliittoa vastaan oli päättynyt ja tehtyjen välirauhan sopimusten mukaan maassa olevat saksalaiset joukot, joiden rinnalla olimme olleet vuosikausia, oli maasta karkoitettava.

Sodan vuosina lietolaiset palvelivat puolustusvoimissamme kaikissa aselajeissa, mutta silloisesta aluejärjestelmästäimme johtuen tietääkseni valtaosa, varsinkin reserviläisinä mukaan lähteneistä, viestiaselajin eri yksiköissä. Tämän järjestelmän mukaan toisilleen ennestään tutut saman pitäjän miehet taistelivat samassa yksikössä, mutta saattoi myöskin käydä niin, että esim. vain yksi ainokainen täysosuma telttaan aiheutti suuren surun kotipitäjässä ja tappiot tuntuivat kohtuuttomilta. Lietolaisten sotatie johti talvisodassa pääosin Kannakselle, Summan ja

ja Viipurin ympäristön koviin taisteluihin, osin Itä-Kannakselle. Jatkosodassa teimme aikamoisen kiertomatkan tai korpivaelluksen. Liikkeelle lähdettiin Joensuuun korkeudelta Korpiselästä, tulimme kohti Laatokan rantaa, vanha raja ylitettiin Tulemajärvellä, sieltä Petroskoi- Äänislinnaan ja samantien käännettiin pohjoiseen kahtakin pääreittiä suuren Äänisjärven länsipuolta kohti Karhumäkeä, jonne ehdittiin pitkälti yli 40° pakkasessa itsenäisyyspäivänä. Seuraavat 2,5 vuotta oli asemasotaa n.s. Maaselän kannaksella. Loppuvaiheen torjuntataisteluissa osa vietiin apuun Kannakselle kiivaisiin otteluihin Ihantalan seuduille, toiset vetäytyivät Itä-Karjalasta Hyrsylän mutkan ja Suojärven kautta Tolvajärvelle.

Osallistuminen sotaan on nuorelle ihmiselle kokemus, joka lähtemättömästi syöpyy hänen alitajuntaansa ja ihmissuhteet - aseveljeys - , jotka tuolloin syntyvät, ovat ainutlaatuisia.

Sanotaan, että tulessa kulta kirkastetaan eli, että jos olemme vaarassa menettää jotain kallisarvoista, silloin ehkä vasta meille kirkastuu asian todellisuus. Menneinä sotavuosina, kohta jo puoli vuosisataa sitten, Suomen kansa joutui kirkastamaan näitä arvoja itselleen, sotaveteraanit todella sananmukaisesti tulessa; tykistötulessa, pommituksissa, panssareitten ahdistamina j.n.e. Kaikki oli "Korkeemmas käres".

Koti ja kotiväen turvallisuus oli tärkeätä, olivathan siellä " lapset ja vanhukset sekä äidit ja mösiamet". Eikä varmaan koskaan ole kirjoitettu

kirjeitä kuin silloin. Pääsimme lomalle n. 3kk:n välein ja elämän kulkua oikeastaan laskettiin tämän rytmin mukaan. Näin jatkosodan aikana, talvisodassa ei voitu mitään vuorolomia jakaa. Tiesimme, että kotirintamalla ollaan tiukoilla. Naisten ja vanhusten varassa oli pääasiassa kestettävä ja kaikesta mahdollisesta, ruoasta alkaen, oli huutava puute. Talvisota alkoi tavalla, joka ei jättänyt epäselväksi sodan totaalista luonnetta ja siirtoväen saapuminen havahdutti hitaimmankin. Kotinsa ja kotiseutunsakin menettäneille oli nopeasti saatava suojaa. Huoli ja epävarmuus läheisen kohtalosta " siellä jossakin" oli varmaankin suuri.

Lauri Pohjanpää on sanonut: " Isänmaa on se esisien työ, jonka pohjalta nousemme, jokainen raivattu korpi ja kynnetty pelto, jokainen miekanisku ja hengen työ tämän maan puolesta".

Isänmaan ja kansakunnan itsenäisyys, kansallinen itsemääräämisoikeus, ja vapaus ei ole jotain itsestään selvää ja meille uhrauksitta aina oleva olotila. Suomalaiset taistelivat lähes 800 vuotta idän ja lännen välisenä taistelutantereena elintilastaan, ennenkuin itsenäisyys saavutettiin, taistellen sekin, eikä kenenkään lahjana.

Kesällä -39 solmitun Saksan ja Neuvostoliiton sopimuksen salaisen liitteen mukaan Suomi kuului jälkimäisen etupiiriin. Sopimusta alettiin välittömästi soveltaa Puolassa ja Baltian maissa, samoin Suomelle esitettiin aluevaatimuksia. Neuvottelujen ajauduttua umpikujaan Neuvostoliitto hyökkäsi yli

itärajamme kaikkialla, ilmeisenä tarkoituksenaan vallata koko maa. Niin jouduimme valmistautumattomina sotaan, jota poliitikot eivät uskoneet mahdolliseksi. Kansainliitot ja tehdyt hyökkäämättömyyssopimukset olivat vain paperin arvoisia, joille ne oli kirjoitettu.

Suomen kansa kamppaili yksin elämästään ja kuolemastaan talvisodan kunniakkaat 105 päivää. Vihollinen ei pystynyt lyömään armeijaamme, vaikka tappiomme olivatkin suuret ja tilanne loppuvaiheessa perin uhkaava. Itsenäisyys säilytettiin, mutta n.s. Pietari Suuren raja lohkaisi Karjalan ja Hangon ja ajoi evakkotaipaleelle kymmeneksen kansastamme.

Talvisota oli äärimmäisen raju. Silloin syntyi tuo kuuluisa talvisodan henki, kun kansamme, unohtaen vanhat erimielisyytensä, taisteli yhtenä miehenä ja naisena niin rintamalla kuin Koti-Suomessa viimeisetkin voimavaransa ponnistaen. Silloin sai alkunsa ~~tuo~~ asevelihenki, tämän päivänkin veteraaneja yhdistävä tunnus: " Kaveria ei jätetä". Se merkitsi myös, että haavoittuneet ja kaatuneet noudettiin kaiken uhalla mikäli suinkin oli mahdollista omalle puolelle ja jälkimmäiset kotikirkon multiin. Kaikki tämä teki mahdolliseksi talvisodan ihmeen.

(Kuulimme juuri äsken Yrjö Jylhän, Taipaleenjoen komppanianpäällikön, runoja. Niissä hän on aidosti tavoittanut tuon ajan tunnon.)

Tämä sama asevelihenki yhdisti meitä, silloisia sotilaita läpi pitkän sodan, sitähan käytiin 7:nä peräkkäisenä vuonna. Kyllä me " jermut" väliin purnattiinkin esimiehillemme, kuten hekin ^{Kai} vuorostaan

omilleen, mutta tehtiin kuitenkin mitä käskettiin. Meistä olitulosssa tavallaan sodan ammattilaisia, moneⁿ olivat joutuneet lähtemään niin nörinä, ettei var-
sinaista ammattia vielä ollut opittu.

Talvisodan jälkeen, kesällä -40, Baltian maat miehitettiin. Veteraanipolvi muistaa, kuinka äskeinen vihollisemme painosti sekä ulkoa, että sisältä päin. Molotov kävi Berlinissä hakemassa lupaa Suomen kysymyksen lopulliseen ratkaisemiseen ja jälleen olimme yksin. Suomella ei juuri ollut vaihtoehtoja, kun Saksasta käsin tunnuttiin saatavan vähäistäkin tukea.

Jälkeenpäin on paljon kritisoitu silloisia johtomiehiämme, miksei tehty niin ja niin tai jätetty tekemättä sitä tai tätä, jälkiviisautta kuitenkin mielestäni. Emme olisi aikaisemmin pystyneet irroittautumaan sodasta maamme joutumatta taistelutantereeksi suurvaltojen välillä. Armeijamme pystyi torjumaan sodan loppuvaiheessa vihollisen ylivoimaisen tykistö-
tuli-, panssari- ja pommitusvyöryn, maata ei koskaan miehitetty, ja itsenäisyytemme säilyi, vaikkakin edelleen Pietari Suuren rajan länsipuolella. Meillä oli ollut Korkeimman hyvä johdatus - kaikesta huolimatta.

Runebergin vänrikki Stool kertoo, että " Svärd kun lähtöhön käskettiin, hän Lottansa vei mukanaan". Me emme vieneet lottiamme mukanaamme, mutta he tulivat vapaaehtoisesti suurin joukoin. Lottia oli jatkuvasti puolustusvoimissa täystoimisinä kolmisenkymmentätuhatta ja huomattavasti suurempi osa maanpuolustus- ja sosiaalisissa avustustehtävissä kotialueella. He korvasivat miehiä moninaisissa toimissa kuten: lääköintä-. muonitus-.kanttiini-.toimisto- puhelin-

6

välitys-, radistin-, ilmavalvonta-, ja sääpalvelutehtävissä, muutamia mainitakseni. Suojeluskuntain historian mukaan henkensä uhraasi sodan ajan tehtävissä yhteensä ³⁰⁰661 lottaa. Jälkeenpäin on heitä, nykyisiä kunnioitettuja veteraanisisariaamme, pyritty täysin asiattomasti mustaamaan, vieläpä arvostetussa kirjallisuudessa ja elokuvissakin. Tällaista emme hyväksy.

Sodissamme kaatui n. 90000, haavoittui lähes 200000 ja pysyvästi invalideiksi heistä jäi n. 57000, lisäksi 450000 joutui evakkotaipaleelle. Tämä merkitsi myös lukemattomia sotaleskiä ja -orpoja, lukemattomien suunnitelmien ja unelmien pirstoutumista. Vapaudesta ja itsenäisyydestä maksettiin suunnattoman kalliisti.

Sodasta rauhaan siirtyminen tuotti omat kipunsa, jouduimme suostumaan aivan saavuttamattomilta tuntu-neisiin sotakorvauksiin, siirtoväki, ja annettujen lupauksen mukaisesti rintamamiehet, oli asutettava. Samat miehet ja naiset, jotka vasta olivat kotiutuneet sodasta, joutuivat nämäkin tekemään. Kaikki oli polkaistava kuin tyhjästä. Vaikea paikka oli meillä ennestään tuntematon taannehtiva laki n.s. sotaan syyllisistä. Maahamme saapunut valvontakomissio määräsi kaikesta - ohi meidän lakiemme ja tapojemme. Nämä olivat niitä vaaran vuosia. Vähitellen olot kuitenkin vakaantuivat, taannoinen vihollisemme sai huomata, että suomalaisen sanaan voi luottaa ja nykyisin on hyvät suhteet niin itään kuin länteen.

Veteraanit ovat sodan kokeneita rauhan miehiä, tämäkin juhla korostaa rauhan ja turvallisuuden haluamme, olemme saaneet kovan rauhan- ja turvallisuuspoliittisen koulutuksen. Me kaikki haluamme elää rauhassa omassa itsenäisessä Suomessamme. Sen vapauden ^{puolesta} (on äärimmäisenä keinona oltava valmis myös asein taistelemaan. Tämän velvollisuuden ovat veteraanit kohdaltaan täyttäneet ja voivat hyvällä omallatunnolla ja keneltäkään anteeksi pyytämättä viettää vanhuuttaan.

Veteraanit ovat vuosien saatossa vanhan yhteenkuuluvaisuuden vetäminä kokoontuneet yhteisiin tilaisuuksiin entisten joukko-osastojen puitteissa

ja perustaneet myös paikallisia yhdistyksiä, joiden yhdyssiteenä on valtakunnallinen Sotaveteraanien liitto. Liedossakin on toiminta hyvin vilkasta, on monenmoisia yhteisiä tilaisuuksia, retkeilyjä, talkoita j.n.e. ylväimpänä ja näkyvimpänä muistomerkkinä Korsutupa savusaunoineen. Toisena tarkoituksena on ollut pohtia sodan aiheuttamia ongelmia veteraaneille varsinkin kuntoutukseen pääsy on päivänpolttava aihe, ja tiedottaa niistä julkiselle vallalle, muutenhan ei myönteisiä päätöksiä ole odotettavissa. Nyttämme meillä on myös kunnallinen sotaveteraaniain neuvottelukunta.

Kansakunta on vuosien kuluessa ^{välillä} tullut siihen vaiheeseen, että veteraanien työn merkitys itsenäisyyden turvaamisessa ja vaativassa jälleenrakennustyössäs selvästi tunnustetaan. Veteraanit ovat tyytyväisiä ja kiitollisia siitä, että heidät näin kutsutaan kunniavieraiksi ja että veteraanien työlle osoitetaan arvontoa myös julkisella liputuksella.

Prof. Matti Kuusi on sattuvasti kuvannut ikään-tyviä veteraaneja: "Meillä on yhteisiä kokemuksia, jotka sitovat meitä toisiimme, kaukaisia lampilinjoi-ja korsukukkuloita, jotka vain me näemme yhä silmissämme, vainajia, joita emme unohda, ruumiin ja sielur- vammoja, joiden kanssa on opittu elämään. Miehet vanhenevat, vammat ja muistot nuortuvat".

Itsenäisyytemme juhluvuonna on tunnuksena: Itse- näisyys kasvaa meistä. Suomi tarvitsee meitä kaikkia katsomatta ikään tai sukupuoleen, puolueeseen, ammat- tai asemaan, kutakin paikallansa ja kykyjensä mukaan

Me veteraanit uskomme Suomen hyvään tulevaisuute